

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

„Kendervászon, lenvászon...”

Levelező verseny
Nemes Nagy Ágnes születésének 100. évfordulója alkalmából

1. Olvasd el a költőnő sorait, amelyben gyermekkoráról vall!

Gyerekkoromban sokat verseltem a Riska tehénről meg a juhászbojtáról, s ennek volt életrajzi alapja, hiszen hosszú, szép nyarakat töltöttem rokonaimnál Erdélyben, Csongrádon, a Nyírségben. Ezek a korai versek, meg kell vallanom, nagyon erősen bekapcsolódtak a Petőfi utáni, Petőfit utánzó hagyományba. Közben ott ültem a pajtásaimmal egy nyírségi erdő szélén, sok mindent játszottunk, többek között a-játékot... Leszedtük anak a fejeit, azokat összeragasztgattuk, és csináltunk belőle kis embert, kis házat, bútort meg kutyát, mindenfélét. Azt lehetne mondani, hogy a mai építőjátékoknak ez volt az őse, például a legóé, mert hiszen elemekből épült – nagyszerű játék volt, ezzel szemben állandóan összevissza szúrta az ujjunkat. És mit csináltunk? Sziszegtünk, kiabáltunk s játszottunk tovább.

Melyik az a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéhez köthető terület, ahol a költőnő az iskolai szünetek egy részét töltötte? Keresd ki a szövegből!

Nyírség (1 pont)

Az alábbi képek közül melyiken látod a gyerekek által játszott játék „végtermékeit”? Karikázd be a megfelelő betűjelet!

b) (1 pont)

Mi annak a növénynemzetségnek a latin neve, amelyből a szövegben említett játékok készültek? Másold ide!

Carduus (1 pont)

2. Az 1. feladatban közölt szövegben olvashattad, hogy Nemes Nagy Ágnes első verstémái között szerepelt Riska tehén és a juhászbojtár alakja.

Ki a juhászbojtár? Mi volt a feladata?

Juhok legeltetésével, terelgetésével, őrzésével foglalkozó, rendszerint fiatalabb pásztor (1 pont), az állatok őrzéséért felelős számadó / juhász segítőtársa, segéde. (1 pont)

Összesen: 2 pont

A juhászon kívül milyen más pásztorokat ismersz? Írd a pásztor megnevezését a rajzok alá!

marhapásztor vagy gulyás vagy csordás (1 pont)

„lópásztor” vagy csikós (1 pont)

disznópásztor vagy kondás vagy kanász vagy csürhés (1 pont)

Összesen: 3 pont

A pásztorok közül ki vigyázott a legelőre naponta kijáró Riska tehénre?

tehénpásztor vagy csordás (1 pont)

A költő *Mi van a szobában?* című gyermekversében szerepel a pásztorok egyik jellegzetes ruhadarabja. Melyik?

suba (1 pont)

3. Nemes Nagy Ágnes gyermekköltészete több ponton kapcsolódik a gyermekfolklór műfajaihoz. Egyik mondókájában a népi len- és kenderfeldolgozás végtermékét is említi. Mi ez a végtermék? Nevezd meg!

vászon (1 pont)

Az alábbi fényképen azt az eszközt látod, amelyiken a végtermék készült. Megtudod a nevét, ha helyes sorrendbe állítod a betűket.

szövőszék (1 pont)

Mi ennek az eszköznek a Nyírségben (is) használt népi megnevezése? Megtudod, ha elolvasod a megfelelő szócikket a Magyar néprajzi lexikonból!

eszváta vagy esztováta vagy osztováta (1 pont)

Mit készítettek / varrtak ebből az anyagból a paraszti háztartás és gazdaság számára? Legalább kettőt nevez meg!

Több jó válasz lehetséges. Pl. ruházat (ing, gaty, pendely, szoknya), abrosz vagy aszalterítő, törölkendő, törölköző, szakajtókendő, lepedő, dunnahuzat, szalmazsák, zsák, ponyva stb. (2 pont)

4. A költő műveiben sok állat szerepel. Egyik mondókájában egy kedves négylábúról olvashatsz, aki a különös hangzású Pemete nevet kapta.

Milyen állat Pemete? Rajzold ide!

A rajz macskát ábrázol. (1 pont)

Olvasd el a mondókát! Milyen különös ismertetőjegyei vannak Pemetének?

füle töve fekete (1 pont), foga csorba (1 pont)

Összesen: 2 pont

Honnan eredhet az állat neve? Mi a pemete?

1. Seprűféle eszköz.

a) Hosszú rúd, nyél végére szalmából, kukoricahéjból, néha pemetefűből kötött csutak, seprő, amellyel a befűtött kemence belsejét a kenyér bevetése előtt kitisztítják.

- b) Ilyen, de rövidebb nyelvű seprőféle eszköz, amelyet vízbe mártva locsolásra használnak, főleg kovácsok, az izzó parázs befecskendezésére.
- c) Hosszú rúd végére kötött rongycsomó, amelyet tűzoltásra használnak.

2. Pemetefű= Parlagokon, legelőkön közönséges, tojásdad vagy kerekded, ráncos levelű, gyapjas, molyhos gyógynövény; fehér virága van (Marrubium vulgare).

A felsoroltak közül bármelyik válasz elfogadható.

Mi a különbség a mondókában említett, kukoricából készült derce és korpa között?

A válasz kitér az őrlemények szemcsenagyságában (1 pont), valamint felhasználásában (1 pont) jelentkező különbségre.

Összesen: 2 pont

Hogyan nevezik a Nyírségben a kukoricát?

Általában tengerinek. A keleti részeken nevezik málénak is. (1 pont)

5. A 4. feladatban szereplő négy lábú egyik különös ismertetőjegye a népi gyermekfolklór másik sajátos műfajához, a csúfolóhoz vezet el bennünket. Olvassátok el az alábbi népi gyermekcsúfolót!

*Csík, csík,
Csorba csík,
Ha megfogom
Majd megcsíp.*

Kit csúfoltak ezzel a mondókával?

Olyanról mondják, akinek elől hiányzik valamelyik foga. (1 pont)

A költőnő melyik versében olvasható a csúfoló mondóka második sora?

A hugom (1 pont)

Ismersz-e hasonló, népi eredetű gyermekcsúfolót? Írd ide a szövegét:

A tanuló a korosztályi és műfaji feltételnek megfelelő választ ír. (2 pont)

6. A gyermekfolklór részei a hangutánzók is. Ezek is megjelennek Nemes Nagy Ágnes gyermekverseiben. Pótold a vers első versszakának szavaiban a hiányzó magánhangzókat!

Mit beszél a tengelice?

Azt mondja a tengelice:

cipity Lőrinc, cipity Lőrinc,

tyaf, tyaf, tyaf. (1 pont)

Melyik madár szólal meg a versben? Karikázd be a megfelelő betűjelet!

a) (1 pont)

Mi a versben szereplő madár egyik tájnyelvi elnevezése? Húzd alá a megfelelőt!

mák-hasogatu (1 pont)

Kálmány Lajos temesközi népköltési gyűjteményében szerepel a versben megidézett madárhang. Melyik községben gyűjtötte ezt a hangutánzót a gyűjtő?

Szajánban (1 pont)

7. A költőnő egyik gyermekversének témája egy különleges sütemény, amely a Nyírségben egy jeles napi szokáshoz kapcsolódott.

Mi a vers címe?

Kukuca (1 pont)

Melyik az a szokás, amelyben ez a sütemény szerepet kapott? Megtudod, ha visszafelé olvasod össze a színes betűket! Írd a szöveg alatti vonalra a megfejtést!

kántálás (1 pont)

8. Nemes Nagy Ágnes talán legszerethetőbb figurája Bors néni, aki népi környezetben nőtt fel, majd különös „járművén” izgalmas utazásokat tett.

Hol töltötte gyermekkorát Bors néni?

erdőben vagy (vízi)malomban (1 pont)

Mi volt az édesapja foglalkozása?

(vízi)molnár (1 pont)

Válaszd ki, melyik képen látható Bors néni különös „járműve”!

b) (1 pont)

Melyik kiállítóterünkben látható ez a különös „jármű”?

műhelysor vagy suszter- és csizmadiaműhely vagy látványtárban (1 pont)

Írj rövid leírást a „járműről”! Segítséget találsz a Magyar néprajzi lexikonban!

Alacsony (1 pont), kerek, homorú ülőkével (1 pont) három, becsapolt lábbal (1 pont) készített (gyalog)szék.

Összesen: 3 pont

9. A költőnőnek vannak olyan témái, amelyeket gyermek- és felnőttversben egyaránt feldolgozott. Ilyen pl. a szódáskocsi.

A vers szerint milyen színű a legszebb szódásüveg? Színezd ki a rajzot a megfelelő színnel!

A tanuló kékre színezi az üveget. (1 pont)

Mi a kapcsolat a szódásüveg és a fényképen látható épület között?

A szikvízüzemben állítják elő és palackozzák/töltik üvegekbe a szikvizet vagy más néven szódavizet, illetve újratöltik a kiürült üvegeket. (2 pont)

Hol látható ez az épület a Sóstói Múzeumfaluban? Honnan származik a lakóház, amellyel szemben áll? (A weboldalunkon találsz segítséget.)

Kállósemjénből (1 pont)

Elérhető pontszám: 44 pont